

דברי הימים

ליקוטי דברי תורה על פרשת השבוע

נלקח מספר "שערי חיים" על פרשיות השבוע של מורינו הרה"צ שליט"א

פרשת ויחי

גיליון 364

אין לקרוא גיליון זה בעת התפילה

ברכת אבות על בנים

הפרשה האחרונה בספר בראשית, פרשת ויחי, הותמת לנו תקופה ארוכה של דורות 'נפילים', האבות השבטים. המיוחד בה, שהיא גם מנבאת בפרוטרוט, מה יעלה בגורל השבטים, וממילא צופה על העתיד של כלל ישראל המורכב מהם. וזאת גם לאחר שהקב"ה סותם עיני יעקב מלגלות להם את הקץ, אבל בתוך הברכות שיעקב מעניק להם הוא כולל במרומו את העתיד.

הבה ונראה. יעקב אבינו לפי מותו קורא לי"ב בניו שיתקבצו סביב למיטתו, רוצה הוא להשמיע להם כמה מילות פרידה, ולא סתם מילות פרידה, אלא לגלות להם מה יעלה בעתידם, באחרית הימים, אלא שנסתם מעיניו גילוי זה במפורש, שנסתלקה ממנו השכינה באותה עת, וחלף זה הוא מעתיר עליהם ברכות.. כל אחד ואחד בברכתו הוא, וכמו שמפורש בפסוק בסיום הברכות – "וזאת אשר דבר להם אביהם ויברך אותם איש אשר כברכתו ברך אתם". וכאן התמה עולה מאיליה, מילא את רוב השבטים, יעקב מברך ואף משבח, אבל הדברים הנוקבים שאומר לראובן, שמעון ולוי, הלזה יקרא ברכה. אין זאת אלא תוכחה נוקבת, חדה וחותרת, הקרובה יותר לקללה מאשר לברכה, נקרא את מה שאומר לשמעון ולוי, ארור אפם כי עז – אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל, מכנה את הנהגתם בלשון ארור 'ומאחל' להם שיפוצו ויתפזרו בכל חלקי ישראל אם זאת ברכה למה ייקרא קללה..

וכמו כן הדברים שאומר לראובן בנו הבכור: הפחו והבהלה אשר מהרת להראות כעסך כמים הללו הממהרים למרוצתם, לכן אל תרבה ליטול כל היתרות הללו שהיו ראיות לך, כלום זאת ברכה?

ובמידה שנרצה לחלק בין רוב השבטים שאותם בירך בעוד שאת שלוש בניו הגדולים הוכיח ולא בירך, אנו מופרכים מפסוק מפורש, שבו מסיימת התורה את 'פרק הברכות' בסיכום קצר "ויברך אותם איש אשר כברכתו ברך אתם". דהיינו שלא תאמר, חלק מבניו בירך וחלקם לא, אלא את כולם יעקב ברך. ושוב התמיהה עולה, לזאת יקרא ברכה? ובויתר יש לתמוה מה נזכר יעקב אבינו להוכיח את בניו בדברים נמרצים, על מעשים שאירעו לפני עשרות בשנים? שהרי במכירת יוסף יעקב היה בן מאה ושמונה וכעת לפני מותו הוא בן מאה ארבעים ושבע, הרי שכבר חלפו שלושים ותשע ממכירת יוסף, וכשנצרך את השנים שחלפו ממעשה שמעון ולוי עד מכירת יוסף, שהם לכל הפחות משהו כמו י"א שנים וכן מעשה ראובן הסמוך אליהם, עולה בסיכומו של חשבון שחלפו להם בקירוב המישים שנה. הזמנים נתחלפו, האנשים השתנו הן מצד אישיותם וקומתם הרוחנית, והן מצד בני המשפחה שהתרחבה ונהיו סבות לנכדים, ואצל יעקב כאילו מאומה לא השתנה, הוא עדין מזכיר להם את זה..

בשביל להבין מה עומד מאחורי תוכחת יעקב, נצטרך למשהו.. שימחיש לנו בפנינו דבר מסוים. וכאן ישתלב מאילוי סיפור על הרב שטיינמן זצוק"ל. הסיפור הנרחב באותם זמנים שבעל 'האילת השחר' היה יוצא מידי תקופה לחוץ לארץ כדי לחזק את יהודי התפוצות לדבר ה'. ובאחת הפעמים כשנכנס מרן לשדה התעופה, עבר לפני כניסתו למטוס במתקן הבידוק הביטחוני הנקרא 'מגלה מתכות' (Metal detector), והנה נשמע צפצוף חד מהמכשיר, לאיש הביטחון לא היה נעים אבל 'חוק זה חוק' והוא האחראי ליישומו, הוא התנצל מאוד, וביקש מהגראי"ל לעבור שנית במתקן, וכמעשהו בראשונה כך מעשהו בשנייה, שוב המתקן מצפצף.

שואל איש הביטחון את הרב אם יש על גופו ובגדיו חפץ מתכתי כלשהו ומרן משיב בשלילה, אם כן מפציר איש הביטחון בהרב שיואל לעבור בשלישית, והוא עובר פעם נוספת ו..המכשיר מתעורר שוב לחיים וה'עיר שושן נבוכה" לא ידעו מה לעשות, ואז אומר הרב תנו לי לחשוב כמה רגעים "מה זה ועל מה זה". ולפתע חיוך עולה על פניו והוא מתחיל להסביר לסובבים מה הגורם לצפצוף. 'הרי לפני כמה שנים כשנפלתי נשבר לי אגן הירכיים ובגיל מבוגר זה כבר לא מתאחה מאילוי ולכן ניתחו אותי וחיברו את העצמות עם ברגים...זה מה שמצפצף כעת', ואנשי הביטחון אישרו את דבריו..

ואח"כ אמר בעל האילת השחר זצוק"ל למקורביו שהוא למד מוסר השכל גדול ונפלא מהסיפור הזה, והוא 'שראיתם לפני כמה זמן דוגמא איך אדם עושה ניתוח ויש לו ברגים בגוף ובכל זאת בשלב מסוים שוכחים מזה, אי"כ כשיבוא האדם לעוה"ב עם כל המטען שהביא עמו מעוה"ז שלילי וחיובי ובי"ד של מעלה יברקו את מצוותיו ועבירותיו, והנה על כל אותם עבירות שלא עשה אדם תשובה מספקת נשאר מהם כתמים בנפש ולכן יכול להיות שמאותה עבירה עברו עשרות שנים והאדם כבר שכח מזה, אבל שמה 'למעלה' הכל כתוב, וכשאדם יבוא יפתחו 'תזמורת שלימה' מכל אותם צפצופים של העבירות אע"פ שהאדם לא זוכר מכך מאומה ומזה הסיק הצדיק זצוק"ל בלשונו: נלמד ששום מעשה ופעולה של האדם לא הולך לאיבוד'. עד כאן סיפור הדברים.

ובעניות דעתנו ננסה להפנים את המסר ונחזור עליו שוב פעם "שום מעשה לא הולך לאיבוד"...שום דבר!כל מעשה שאדם עושה משל הוא רושם כמו ידיו את שכרו, או חלילה את עונשו.

כתב העיב"ץ בסידורו (הנהגת ליל שבת דק"ו): שמנהג ישראל לברך הילדים בליל שבת בין האבות בין הרבנים, אחר התפילה או בכניסה לבית בין לבנים הקטנים בין לבנים הגדולים. אכן צריך להניח "שתי הידים" כדרך שנהג משה רבנו. וכן מצינו במלאכים "שמניחים שתי ידיהם על ראשו" (שבת קיט:). ומה שמצינו ביעקב שהניח יד אחת, זאת מפני שלא היה רוצה לברך אחד אחד מפני הקפיאה. ולכן הוכרח להניח יד אחת, ולא כיש חוששים מלברך רק ביד אחת. עתה"ד. ויתכן שסברת החוששים כדי שלא יהיה כברכת כהנים, שאולי יש לחוש שאסור לישראל רק לכהן. (וכך יש רבים נוהגים).

הצדיק רבי שמחה בונים מפשיסחה היה בשנות חייו האחרונות עיוור, וכהביאו לפניו בערב יום הכיפורים את נכדיו לברכם, חיבקם ונישקם תחילה. וכך אמר: אצל יצחק אבינו אנו מוצאים שלאחר שכהו עיניו מראות, אמר ליעקב בנו: "נשה נא ושקה לי בני". כיוצא בכך אנו מוצאים אצל יעקב בעת זקנתו, ככתוב: "ועיני ישראל כבדו מזוקן...ויגש אותם אליו וישק להם וחיבק להם". וכל כך למה? כי בשעה שאדם מבקש להתקשר עם זולתו, די לו לשם כך בחוש הראייה, שכן אנשים מתקשרים זה לזה, כשהם מביטים איש בעיני רעהו. אולם, כשאדם מאבד, לא עליכם, חוש חשוב זה שהקב"ה העניק לו ברוב חסדו ההתקשרות לבוא בדרך של חיבוק ונישוק.

זמני השבת

- 3:46 הדלקת הנרות:
- 4:01 מנחה וקבלת שבת:
- 9:30 פירות טיש:
- 6:54 עלות השחר:
- 8:06 נץ החמה:
- 8:00 דף היומי:
- 9:00 שחרית:
- 10:05 - 9:29 סופ"ז ק"ש:
- 12:05 הצות:
- 12:35 מנחה גדולה:
- 4:00 מנחה וסעודה ג':
- 5:02 מוצאי שב"ק:
- 5:17 מוצאי שב"ק - ר"ת:
- 6:10 אבות ובנים:
- 7:10 דף היומי מוצש"ק:

זיכוי הרבים

רכשו לכם זכות הפצת הגליון 'דברי חיים' להצלחה ולסיד"ש בכל הענינים או להנצחת קרוביכם.

kehiladivreichaim@gmail.com

נדבת

הדפסת הגליון והפצתו

לעי"נ

האשה החשובה

והחכומה מרת יהודית

חנה מקסוול ע"ה בת

הר"ר שלמה וויט צ"ל

נלב"ע כ"ז ניסן התשנ"ב

בשנת 2255 לבריאת העולם נתן יעקב הברכות לבניו ובאותו זמן נפטר יעקב, יוסף היה אז בן 56 ולוי בן 60, בשנת 2309 נפטר יוסף בן 110 ויוסף היה מלך שמנים שנה במצרים.

בספר רבינו בחיי כתב שיעקב ביקש לגלות את הקץ ונסתם ממנו, שהביאור בזה שראה בכלל האותיות של השבטים שאין בהם אות ה ואין בהם אות ט, לכן חשב כיון שאין בהם חטא אפשר לגלות להם סודות ונפלאות, אבל אח"כ ראה שאין בהם אות "ק" ואין בהם אות "צ", הבין שאין לגלות להם את הקץ.

ויחי יעקב וגו':

כך נ"ל מציא הקושיא למה פרשה זו סתומה וכו', מקשה העולם איך יודעים בכלל שצריך להיות כאן פרשה חדשה בכלל, אולי באמת סוף פרשת ויגש ותחילת פרשת ויחי הם פרשה אחת, וכתב בספר פרי"ל להסביר לפי שבסוף פרשת ויגש כתיב ויפרו וירבו מאוד, וידוע שרק לאחר מיתת השבטים והתחיל השיעבוד אז פרו ורבו כמבואר בריש פרשת שמות וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ, ולמה כתיב בסוף פרשת ויגש ויפרו וירבו מאוד, היה צריך לכתוב כן לאחר פרשת ויחי, וע"כ צריכים לומר דאין מוקדם ומאוחר בתורה, אמנם כל זה בשני פרשיות, אבל בפרשה אחת קיי"ל דיש מוקדם ומאוחר בתורה, וא"כ יש ראייה מוכרחת שפרשת ויגש ופרשת ויחי הם שני פרשיות, וממילא מה דכתיב בסוף פרשת ויגש ויפרו וירבו מאוד הוא שלא כסדר לפרשת ויחי וא"ש.

פרשה סתומה מורה על חסרון התבוננות, את אשר יקרא אתכם באחרית הימים יש קריאה בתוך ההסתור ובתוך הסילוק שכינה יש סיעתא דשמיא מרובה לעבודת השי"ת רק צריכים לחזק א"ע ולהתבונן בחסדיו המרובה, עי' נסם משמאל נסם אצו הגה"ק האצו"ל ז"ל שמסביר החילוק בין יקרא ליקרה שכתב בדניאל יקרה קאי על הצרות מעמיד מלך כהמן, אבל אליה הנביא ישיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, מכל מקום צריכים לב ואם יש הרצון אזי עוזרים משמים.

ברש"י הנ"ל תירץ לפי שכיון שנפטר יעקב נסתמו עיניהם ולבם של ישראל בצרת השיעבוד, ועיקר כונתו להסתיר פנים רוחני [שפ"א], וקשה דא"כ למה לא כתב פרשה סתומה בסוף הפרשה כשמזכיר מיתת יעקב שאז התחיל השיעבוד ונעשה ענין סתומה, אבל כאן כתיב ויחי יעקב ולא היה עדיין הסתר פנים, ותי' ה"ס ז"ל שיעיקר הסתר פנים הוא כשאין מרגישים בכלל שאנחנו בגלות כי משעובדים לרוח הזמן ורוח המקום והשפעת הגוים ר"ל וחושבים שגם בארץ נכרי אפשר לחיות כיהודי, והנה כשיעקב ירד למצרים כתיב "ויגר שם" שהרגיש עצמו כגר בלית ברירה שמוכרח להיות בארץ מצרים, אבל בסוף פרשת ויגש כ' "ויאחזו בה" לשון רבים, דקאי על הדורות שאחרי יעקב שראו במצרים ענין של אחיזה, ארץ אחיזה מלשון ארץ מולדת, ואם מגיעים למצב כזו זה סימן שנסתמו עיניהם ולבם של ישראל שאין להם הרגשה שנמצאים במקום זר וארץ לא להם, לכן יש פרשה סתומה אחר ענין של ויאחזו בה.

ובדרך זו כתב זליקוטי שיחות מהאדמו"ר הגה"ס מלינאוויטש ז"ל שכתב לבאר באופן נפלא משי"כ רש"י על הפסוק "אל תירא מודה מצרימה", שהקב"ה אמר כן ליעקב קודם שירד למצרים "לפי שהיה מיצר על שהוצרך לצאת לחוצה לארץ" ויש לעיין מה הוסיף רש"י בפירוש הפסוק הלא מוכרח מתוך פשוטו של מקרא שיעקב היה מתירא, וגם קשה למה שינה מלשון הפסוק שכתב "מורא" דמשמעותו קאי על מורא מן העתיד ל"מיצר" דמשמע שמרגיש עכשיו צרה, ועוד קשה מהפסוק משמע שיעקב היה מתירא מלידו למצרים, ורש"י כתב שהיה מיצר על שהוצרך לצאת לחוצה לארץ בכלל ולא מצרים דוקא, ותי' שרש"י לא בא להסביר למה היה יעקב מתירא, אלא אדרבה רש"י בא להסביר למה אמר לו הקב"ה "אל תירא", הלא בודאי יש לו ליעקב להתירא מגלות וכפרט בארץ מצרים ארץ סמאה וערות הארץ, לזה בא התירוף לפי שיעקב היה לו צער על שהוצרך לצאת לחוצה לארץ והיה משתוקק לחזור לשורשו דהיינו ארץ ישראל, לפיכך אמר לו הקב"ה כל זמן שאתה משתוקק לחזור למקור שלך אזי אין להתירא מהגלות, עיקר יראה מגלות הוא כשאין מרגישים שנמצאים בגלות ואין רצון לחזור לארץ ישראל מזה יש להתירא, אבל יעקב לא היה לו להתירא לפי שהיה מיצר לו תמיד ענין חוץ לארץ.

ובספר סם משמאל פרשת שמות הביא מהרז"ר ז"ל זונס מפרשקסח"א ז"ל שאמר שאם גוי מבזה יהודי והיהודי משיב לו הוא מאריך הגלות, שבזה הוא מראה שגם הוא נמצא בארץ מולדתו והאמת הוא שאנחנו בגלות וצריכים להרגיש הגלות, ואם גוי צועק יש לסבול, ואדרבה ירגיש ויתפלל שנזכה להשיב לציון ברחמים.

אם נא מצאתי חן בעיניך:

בספר מהר"ל ז"ל למה לא אמר לו יעקב בגזירת כיבוד אב, וי"ל שרצה דוקא בשבועה שכן למדין מקרא "נשבועתי ואקיימה" ואם היה מצוה אותו בתורת כיבוד אב לא היה השבועה חלה על המצוה כמבואר בשבועות כ"ז. ולכן ביקש בלשון בקשה ואח"כ היה יכול להשיב, וזה ביאור הכתוב "חסד ואמת" בתחילה הוא רק חסד וממילא יכול להשיב ונעשה ענין של אמת.

ויאמר העלמנה לי וישבעו לו וישתחו ישראל על ראש המטה:

ופרש"י שהודה להשי"ת שיוסף הצדיק אף שהיה מלך ונשבה בין הגוים [דהיינו נסיון העושה וגם נסיון העונין] והרי הוא עומד בצדקו, ולכאורה יפלא למה השתחוה דוקא לאחר ששבע, הלא היה צריך להודות מיד כשראה יוסף או שבא לבקרו, ותי' בספר מעין צית השואלם ולהגה"ל הרב שבעון שואלם ז"ל דיוסף הצדיק היה לו הנהגה מיוחדת של הצנע לכת ולא רצה שידעו מצדקתו, ולכן היה מסלסל בשערו ועושה מעשה נערוות הכל להסתיר צדקתו, וכן מבואר בפירוש בתרגום [מ"ט כ"ד] ותבת בהון נביותיה על דקיים אורייתא בסתרא, וזכה לסתיר צדקתו מאחיו ואפילו מאביו יעקב, אבל עכשיו שהיה צריך לעשות שבועה, ובשבועות ל"ט מבואר שכשמביעין את האדם אמרים לו שבשעה שהקב"ה אמר לא תשא נזדעזע כל העולם כולו, ולכן כשיוסף עשה השבועה בנקיטת חפץ ובהזכרת שם ה', והרגיש פחד אלקים לא היה יכול לצמצם בעצמו והיה ניכר עליו יראת שמים במדרגה גבוה מאוד, וכיון שנתגלה כאן גודל צדקת יוסף מיד וישתחו ישראל כי עד הנה היה מסתיר הכל, ורק עכשיו נתגלה.

והרי הוא עומד בצדקו:

במשך חכמה כ' דיוסף היה אז בן נ"ו, שהרי בן ל' בעמדו לפני פרעה וז' ימי שובע וב' ימי רעב נמצא בן ל"ט כשירד יעקב למצרים ועוד י"ז שנה שיעקב חי במצרים נמצא בן נ"ו, ובסך הכל חי ק"י שנה, נמצא שכבר עבר רוב שנותיו ואיחא ביומא ל"ח: כיון שעברו רוב שנותיו של אדם ולא חטא שוב לא יחטא, ולכן השתחוה.

למנו חז"ל ומובא ברש"י שהשכינה מראשותיו של חולה, ובספר תפארת יהונתן ביאר שבדרך כלל תשובה צריך להיות במעשה ובמחשבה, אבל החולה שנמצא במיסתו אינו יכול לשוב במעשה, ולכן התשובה הוא רק במחשבה והקב"ה בוחן כליות ולב הוא לבדו במידת הרחמים בודק גנוי נסתרות.

מספרים על הרה"ק הרז"ר לוי יצחק מארדיטשוב ז"ל שפעם אחת בא לבקר חולה א' מבני קהלתו, והחולה היה כבר מסוכן ונוטה למות, כשראה החולה שהרבי בא לבקרו התרגש והתחיל לבכות, ואמר, רבינו! הלא אני רואה שהנני נוטה למות ובקרוב אני עתיד ליתן דין וחשבון והנני חוטא ופושע מלא בושה וכלימה! ובכה מאוד מאוד, הרבי ראה שהחולה יש לו צער גדול ועגמת נפש מרובה, אמר לו הרבי להחולה הנני נתון לך במתנה גמורה כל חלקי בני עדה, מיד הרגיע רוחו של החולה שחשב בנפשו שלא יבא לגיהנום בכלל ושיש לו הגן עדה של הרבי, ולאחר כמה שעות הלך החולה לבית עולמו בשלוות נפש, אמרו לו תלמידיו להרבי בודאי הרבי אמר מימרא זו להחולה כדי להרגיע רוחו ולחזקו ולעודדו אבל לא היתה כונתו באמת לכהן, השיב להם הרבי טעיתם, כונתי היתה באמת ליתן לו כל הגן עדה שלי, כי כדאי למסור כל הגן עדה כדי להרגיע צערו של איש יהודי!

ואנכי בנואי מפיך מתה עלי רחל וגו':

יש לבאר השייכות בזה למה שאמר יעקב ליוסף שנותן הבכורה ליוסף שיטול פי שנים בזה שאפרים ומנשה יהיו כמו שאר השבטים, דלכאורה קשה דקיי"ל אין הבכור נוטל מהראוי לבא כמו המוחזק כבר, וא"כ ארץ ישראל היה ראוי לבא ועדיין לא

היה יעקב מוחזק בו ואיך נתן ליוסף פי שנים ממה שראוי לבא, ובזדאי סבר יעקב שהוא מוחזק כבר בקדושתו של ארץ ישראל, ולזה הביא ראייה ממימתת רחל, דידוע מה שכתב הרמב"ן שיעקב נשא שתי אחיות משום שהיה בחוץ לארץ והאבות קיימו כל התורה רק בארץ ישראל, ולכן כשהגיע לגבולי ארץ ישראל מתה רחל כדי שלא יהיה לו שתי אחיות, ומזה ראייה שיעקב היה מוחזק בארץ ישראל, ולכן מחמת השייכות שהיה לו בארץ ישראל קיים התורה שבניו קיימו בדורות הבאות בא"י, שקדושת ארץ ישראל תולה בבעלות כלל ישראל בארצם, ולכן כשנתן ליוסף הבכורה הביא לו הוכחה שיש לו בעלות בא"י ממימתת רחל.

ועלית עמדי חסד ואמת:

פרש"י חסד של אמת שהעושה חסד עם המת אינו מצפה לתשלום גמול, והקשה הר"י מסולט ז"ל הלא גמרא מפורשת הוא במו"ק דף כ"ח: שמי שמספיד אחרים זוכה שיספידו אותו כראוי, וכן שאר ענינים של שכר למי שגומל חסד עם המתים, ולכאורה זה דלא כרש"י כאן, ותי' שיש לדייק בלשונו הזהב של רש"י שכתב "ואינו מצפה" לתשלום גמול, פי' דבזדאי יש שכר אבל אינו מצפה לשכר כזו, שאין שום אדם שמצפה שיספידו אותו כראוי דהא רוצה באריכת ימים, ומוחל השכר של הספידים טובים.

האלקים הרועה אותי מעודי עד היום הזה:

לשון מעודי דומה למה שאמר דוד המלך אזמרה לאלקי בעודי, שכל אחד צריך להתחזק באמונה ובבטחון, ולחשוב "בעוד" כל מה שיש לי הוא בבחינת "עוד", כל היי של דוד היה בבחינת עוד כי היה צריך להיות נפל כידוע שקיבל ע' שנה מאדה"ר, המלאת הגואל אותי זה המלאך הנעשה מהמצות ששמר אף שהיה קשה מאוד והמלאך היה שומרו מכל רע, העושה מצוה קונה לו סניגור, והאדם צריך לדעת אף שיש לו קושיים, אין להתיימש אלא לחזק בבטחון ובשמירת המצות, ולהבונן מה אפשר לו לתקן, כמו השבטים שכבד עליהם צרת יוסף מיד עשו חשבון הנפש, אף שבזדאי עשו קודם לכן, מ"מ כשבא יסורים עלים הבינו שהחשבון מקודם לא היה כראוי.

ברש"י תחילת הפרשה כיון שמת יעקב נסתמו עיניהם ולבם של ישראל, איתא צמחן חכמה פרשת בא שהשגחת הקב"ה על כלל ישראל הוא לפי הדביקות של השי"ת בישראל, כ' במלכים א' ט' ג' הקדשתי את הבית הזה אשר בנתה לשום שמי שם עד עולם והיו לבי ועיני שם כל הימים, כי העינים והלב טהורים אזי יש קשר בין הקב"ה לכלל ישראל, ע"י צמח"צ סימן קכ"ה סק"ה שבשעת קדושה יש לישא העינים למרום והקב"ה אומר "אין לי הנאה בעולם כאותה שעה שעניניהם נשואות בעיני ועיני בעיניהם, כי זוהי ענין הדביקות בשעת התפילה הלב והעינים בטוהרה, וכן הוא ענין התפילין הלב ובין עיניך, אף שבאמת אינו בין העינים אבל העובדה הוא לקדש ולטהר העינים.

בני הם אשר נתן לי אלקים בזה:

פרש"י שהראה לו שטר אירוסין, משמע דיוסף קידש את אשתו בשטר, וניאלי בספר בית פנחס שלכאורה קשה למה לא קידשה בכסף כמנהג העולם, וי"ל דיוסף לא היה לו שני עדים כשרים לקדש ע"י כסף, לכן קידש בשטר וכתב בתוכו הודאת בעל דין כמאה עדים דמי, אמנם קי"ל דלא אמרינן הודאת בעל דין כמאה עדים במקום דחב לאחריני, והמקדש אשה איכא חב לאחריני שעי"ז אסורה לכל העולם, ושוב צריכים שני עדים, אבל באשתו של יוסף שאני דהא פרעה בעצמו נתן לו את אסנת ובזדאי לא היה שום איש אחר יכול לישא את אסנת דבזה היה עובר על ציווי המלך, וממילא ליכא חב לאחריני, ושוב קדשה בשטר מדין הודאת בע"ד, ומדויק מאוד לשון הרמב"ן שכתב על הפסוק אשר נתן לי אלקים בזה "שנתן לי המלך" ולכאורה קשה למה הוצרך להוסיף שהמלך נתן לו אשתו, אבל לפי הנ"ל מובן שבזה הראה ליעקב שהקידושין חלו אפילו בלי עדים.

בן יברך ישראל לאמור ישמך אלקים כאפרים ומנשה וישם את אפרים לפני מנשה:

יש לדקדק למה כתב עוד פעם וישם את אפרים לפני מנשה הלא התורה כבר הביא כל הסיפור שיעקב רצה להקדים את אפרים לפני מנשה, ועוד קשה הלא כבר בירך אותם מקודם ולמה אמר עוד פעם בן יברך ישראל וגו', ושמעתי ממו"ח אבדק"ק מאנשעסטער שליט"א שביאר הענין דדרך העולם כשמכבדים את הצעיר לפני הגדול, אזי הגדול יש לו חלישת הדעת וקנאה, והצעיר יש לו גאווה שמכבדים אותו יותר, אמנם באפרים ומנשה לא היה כן, מנשה לא הרגיש שום קנאה ואפרים לא היה לו גאווה, והראיה שיעקב בירכם ובשעת ברכה צריך להיות השראת השכינה, ואם היו חוטימים במחשבות פסולות לא היה השכינה יכול לשרות אצלם וממילא לא היה הברכה חל, וכשיעקב ראה מדרגה זו אצלם, ברכם בן יברך ישראל לאמור ישמך וגו' וישם את אפרים לפני מנשה, כונתו בהוספה זו שאף אם יקדימו הצעיר לפני הגדול לא יהיה קנאה וגאווה, וממילא יחול ברכה כי לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום.

ויברכם ביום ההוא:

ענין ביום ההוא כתב הרה"ק מהרש"ל מלענטשא ז"ל שהוא ענין הבטחון שלא ידאג דאגת מחר, עצביהם כסף וזהב קעשה ידי אדם כל זמן שהאדם חושב שהוא בידו אזי יכול לבוא לעצבות, אבל אם יודע שהכל ביד ה' ואין בידו לעשות כלום, אינו דואג דאגת מחר, והוא עיקר הברכה.

צמח"צ רצה איתא (והובא ברש"י) שיעקב רצה לברך את השבטים ולגלות את הקץ ונסתלקה ממנו השכינה וחשב שמא יש פסול בהם, אמרו לו השבטים שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבינו אלא אחד, מיד אמר יעקב ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ומבואר בחז"ל שבשעה שתיקנו אנשי כנסת הגדולה את התפילה לא ידעו האם להוסיף ברוך שם או לא כי משה רבינו לא אמרו רק יעקב, לכן עשו פשרה שיאמרו ברוך שם בחשאי, וי"ל ע' למה באמת משה לא אמרו ויעקב אמרו וזיזה פשרה הוא לאמרו בחשאי, וכתב הר"י יונתן אייזענשטיין ז"ל דידוע שכלל ישראל הם במדרגה יותר גדולה ממלאכים שהם מזכירים שם ה' לאחר ג' תיבות קדוש קדוש קדוש ה' צבקות, וכלל ישראל מזכירים שם ה' לאחר ב' תיבות שמע ישראל ה', אמנם כ"ז בזמן שישראל במדרגה גדולה, אבל אם אינם במדרגת המלאכים אינם יכולים לומר שמע ישראל ולהזכיר שם ה' רק לאחר שני תיבות כי המלאכים מזכירים רק לאחר ג' תיבות, והנה יעקב חשב שהשבטים אינם במדרגה גדולה לכן כשאמרו שמע ישראל מיד אמר ברוך שם, כמבואר בהלכה כשיש ספק הזכרת שם שמים לבטלה י"ל ברוך שם, אבל משה אמר שמע ישראל בזמן שהם במדרגה גדולה מן המלאכים לכן לא אמר ברוך שם, ואנשי כנה"ג כשתיקנו התפילה ולא ידעו אם בני ישראל יהיו תמיד במדרגה יותר גדולה מן המלאכים לכן תיקנו שיאמרו ברוך שם בחשאי (כמו שעושים לאחר ברכת תפילין שבראש שאומרים ברוך שם בחשאי מפני הספק).

עד כי יבא שילה:

פרש"י שקאי על מלך המשיח [מעוניין לציין שהרשע מנדלסון מדעסוי שר"י בהביאור שלו הביא בפרשת ויחי רק פי' הרשב"ם שקאי על רחבעם שייחד המלוכה בשילה, ועל הפסוק דרך כוכב מיעקב בפרשת בלק ששם פי' הרשב"ם דקאי על משיח כתב בהביאור רק הפי' של רש"י שקאי על דוד המלך, ורשע זה השתמש וכתב שאר פירושים ומנע מלהזכיר שמו של מלך המשיח עפ"ל]. המגיד מטריסק ז"ל היה נוהג בכל שנה להגיד רמז מן התורה ששנה זו יבא משיח, שאלו אותו לאיזה צורך הוא עושה רמזים, ענה המגיד כתב בשו"ע שאם רואה אביו עושה שלא כהלכה אסור להגיד לו, רק בדרך כבוד מותר לומר "כך כתוב בתורה" והוא יבין מאליו, לכן כשאנו צריכים להגיד לאבינו שבשמים שמשח יבא אומרים "כך כתוב בתורה" שיש רמזים שצריך לבוא בשנה זו ועי"ז יתעורר בשמים שיבוא במהרה.

אנא שיהא זא פשע אחיך וחטאתם כי רעה גמלוך:

החזוה מלובלין ז"וק"ל הקשה איך שייך על רעה לשון גמולך ששייך בעיקר על חסד כמו גמילות חסדים, ותי' שרצו לרמז בזה שטובה גדולה יצא מכל המכירה, שע"י ביאתו למצרים

ועמד שם בכל הנסיונות הקשות, נתעלה כל כך עש שנעשה רגל רביעי לכסא הכבוד, שקודם לזה היה רק אריה נשר אדם, ואח"כ נעשה שור אריה נשר אדם, ושור זה יוסף שנאמר בכור שורו הדר לו, וזה מה שרמזו "אנא" מקודם היה רק אנא בכסא הכבוד ר"ת אריה נשר אדם, ואח"כ נעשה שא נא שהוא ר"ת שור אריה נשר אדם, וזה מחמת כי רעה גמולך ע"י הרעה נעשה חסד גדול, ואלקי אביך ר"ת אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא, פי' אי לאו האי יומא שנאמר ויהי כהיום הזה ויבא הביתה לעשות מלאכתו ועמד בנסיון, לא היה זוכה לכל המדרגות.

כתב צעזעה ישראל שעד לישועתך קויתי לא הזכר שם הוי"ה בפרשיות מקץ ויגש וחי ויחי רק א' מידת הדין, כי הוא ענין הגלות אבל אעפ"כ לישועתך קויתי ה' שמשון אמר חזקני אך הפעם, יונתי בחגוי הסלע עי' מדרש פרשת שופטים שקאי על היונה שנמצא במצב דחוק מאוד ואעפ"כ לישועתך קויתי, מעולם קוינו לך מק"ל, אפילו קודם הצמיחה של הישועה כמו שאומרים את צח דוד וכו' אעפ"כ כי לישועתך קוינו כל היום קוה אל ה' וכו'.

המילים הראשונים של יעקב בפרשת תולדות היו בענין מכירה, שאמר לעשו מכרה כיום, והמילים האחרונים הוא בענין מקנה השדה להורות שכל עניני עוה"ז נתקדש ע"י יעקב.

אנא שא נא פיע אזורי:

חיטא צמלך [הובא בילק"ש] שבזכות שאמרו אנא שא זכו לאנא שאמרו ביוכ"פ בעבודת יוכ"פ, וי"ל עבודת יוכ"פ קבלה על העתיד ולכן אומרים ברוך שם לעולם ועד בקול רם קבלה אלעולם ועד, [אנא חוץ מלשון בקשה הוא גם לשון עתיד אנה תלך, הנגינה של אנא הוא מלעיל ומלרע], להכין את הנשמה לעתיד ושלא לאבד את השם הקדוש שבאדם ע"י פגם ח"ו בנשמה, והחטא של מכירת יוסף שהביאו יוסף לידי נסיון, וכן צריכים לזיזר שלא להביא עצמו לידי נסיון.

ישעשר דגלו שחזור וזבולון דגלו לבן:

אמרו חז"ל תורה אש שחורה ע"ג אש לבנה, כח יששכר הוא התורה וזבולון הקלף שמחזיקו, אמנם זבולון ענינו קלף לבן חלק הנסתה, ההעלם שבתורה, אלקים בגימ' הטבע צריכים לגלות א' בעולם.

האדמו"ר הרה"צ מקארלין סטאלין שליט"א בעת שבא לבקרי בשנת תשס"ט פרשת ויחי, היה המדובר על מה שמבואר במכתב סו"ס בית אהרן כי החלק שבתורה דהיינו הלבן שבס"ת, והוא הקלף, הוא ענינו שיעקב אמר לאמו רבקה בפרשת תולדות ואנכי איש חלק, כמבואר בספר תכלת מרדכי פרשת בהעלותך שהצדיקים הם הכתב ופשוטי עם שרוצים לחזק עצמם מתדבקים להאותיות והם חלק החלק, ויעקב בא לחזק גם את אלה.

זכור לבנו ברית ראשונים אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים:

לכאורה קשה להבין מי המה הראשונים שכרת עמהם ברית בהוציאם מארץ מצרים, כי לא מצינו בשעת יציאת מצרים איזה ברית, וכתב הגה"ק בעל האמרי אמת שהכונה בפרשתנו על השבטים שחזרו ממצרים ללות את אביהם יעקב בארץ ישראל ושם היו כל השבטים ביחד, והם הם הראשונים, והיה אז קידוש השם גדול מאוד על התאחדות כל הבטים לכבד את אביהם שתהיה מטתו שלימה כראוי וכנכון, שכל מלכי אומות העולם בא לראותם כמבואר ברשי"י סו"פ ויחי.

נספר מדבר קדש להרה"ק נקר שלום מצעלזא ז"ל כתב דאיתא בפסיקתא רבנית שבשעת הברכות של יעקב אבינו לבני יוסף, היה שם גם אסנת וראתה מה שקורה בשיכול הידים, והלכה כולם להתפלל ונפלה אפים שהברכות יתקבלו גם למנשה, וזכתה שתתקבלה תפילתה, ויד השמאל שלענין ברכות הוא יד כהה אבל לענין תפילה הוא העיקר שהמתפלל כורע לשמאלו שהוא ימין השכינה, ולכן עיקר נפילת אפים על יד השמאל, ובכח התפילה אפשר להפוך הכל, ולכן התפילין על יד כהה כי בחזק

יד הוציאנו ממצרים דוקא כשמרגישים את הכחות והצורך להתפלל לה' אז הקב"ה מראה ידו החזקה, וימינו תחבקני, ועי' בחי' מהרי"ל דסקין שזה היתה ביוכ"פ וכן לישועתך קויתי ה' תפלה על חושים

לא כן אבי:

כספר למשק אליעזר מהגה"ק מהר"א מקאמארנא ז"ל מסביר ע"פ דבני אביו הגה"ק הרבי רבי אייזק מקאמארנא ז"ל מש"כ אצל פרשת מעוננים ומנחשים "לא כן עשה לך ה'א", שהכונה שצדיקים יכולין לומר להקב"ה "לא כן", כי אפשר לבטל גזירות קשות ע"י כח התפילה וצדקה מציל ממות, ותורה מגיני ומצלי, ממילא אין לשמוע אל העתידות, וזה מה שאמר יוסף ליעקב "לא כן אבי" יש לך הכח להפוך הגזירה לטובה.

דוי הסר וגם אזורי וכו':

ראיתי צ"ס הרב מסטאניסלאוו ז"ל האות האחרונה בפרשת ויגש הוא ד' [ויפרו וירבו מאוד], ואח"כ ו"י של ויחי, ביחד זה תיבת דוי, דהיינו כשאין השראת השכינה ומסתלק השכינה אזי יש דוי, אבל באיש ואשה ששכינה שרויה ביניהם אזי דוי הסר, כי אין שכינה כשאין הפסק הפסק בין הד' להו' כמבואר ברשי"י תחילת הפרשה, ויש גם רמז ואז אלם בשיר ירוך, כשאין השראת השכינה אזי בתיבת אלקים נלקח ה"ה ונשאר אלם, אבל כשיש השראת השכינה יש אלקים, ואז אלם בשיר ירוך עזי וזמרת י"ה ויהי לי לישועה, [א ישועה פון הימאל רמז לשם אלקים], א' יחננו ויברכנו שגם מידת הדין מסכים לישועה.

הרה"ק רבי אייזק מקאליצ ז"ל אמר שהגימ' של שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד הוא 1118 וכן "דן את כל האדם לכף זכות", ויש רמז בפרשתנו דן ידין עמו "כאחד" שבטי ישראל, ואולי יש להוסיף לפמש"כ בעבודת ישראל פרק א' בפרקי אבות שיש לדון גם עצמו ולפשפש במעשיו שע"י מעשיו מכריע את כל העולם לכף זכות או ח"ו להיפוך, והוי דן כל האדם כולל את עצמו, ולכן כ' כפל לשון "דן ידין" דהיינו דן חבירו וידין את עצמו, ונקודשה זו היא בכלל קבלת עומ"ש וכן אמרו השבטים אין בלבינו אלא אחד, שאנו יודעים שזה נוגע לשמע כל ישראל גם מלשון וישמע שאול את העם לאחד כל כלל ישראל והוא יכול להכריע את זה, ובימי השובבי"ם יש להכין עצמו בקדשה ובטהרה כדי שיכריע העולם לטוב.

אמרו חז"ל שעשרה הרוגי מלכות נהרגו על חטא מכירת יוסף, וכמו שאומרים בפייט של מוסף יום הקדוש, ובכתבי הארז"ל איתא ששמות השבטים שהיו במכירה [ראובן שמעון לוי יהודה יששכר זבולון דן נפתלי גד אשר] עולה בגימטריא מדוייק כמו עשרה הרוגי מלכות [ואלו הן: רבי שמעון בן גמליאל, ר' שמעאל כהן גדול, ר' עקיבא, ר' יהודא בן בבא, ר' חנינא בן תרדיון, ר' ישבב הסופר אלעזר בן דמא, ר' חנינא בן חכינאי, ר' חוצפית התרוגמן, ר' אלעזר בן שמעון]. ולדעת הר"ש סטאלאפאלע ז"ל כיון שראובן לא היה במכירה ממש, כמבואר בחז"ל שהצטרפו הקב"ה כביכול בחרם א"כ היה כביכול צריך כפרה [כמו שמצינו בר"ח שהקב"ה אומר הביאו חטאת שתכפל בעדי שמיעטתי את הירח, והדבר עמוק עמוק מאוד ואכמ"ל, ולדבריו רבי עקיבא היה מכפר על כביכול, שר' עקיבא היה בן גרים ולכן לא היה צריך לכפר כל השבטים אלא על השכינה בעצמו, ורמז בזה וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קודש לה' ר"ת וידע כולם למה מת עקיבא שהיה רועה בקר וצאן, כולם יעברו תחת א' השבטים אבל העשירי דהיינו ר"ע והיה קודש לה' במקום השכינה, שר"ע היה מי שדרש את ה"א לרבות ת"ה, וזהו הסוד של אשריך ר"ע שיצתה נשמתך באחד דהיינו במקום השכינה.

סיום ספר בראשית ויישם בארון במצרים הוא לכאורה פליאה לסיים בדבר לא טוב, אלא הכונה אדרבה יעקב אבינו היה מתירא לירד למצרים והקב"ה הבטיח לו ואנכי אעלך גם עלה ויוסף ישיד ידו על עיניך, עיני יעקב הוא קדושת עם ישראל, והיה מתירא על זה והקב"ה הבטיח לו כוחו של יוסף הצדיק, ויוסף ישית ידו, ויישם בארון בצרים, שזה כוחו הנשאר עמם.

לע"נ

הרה"ח ר' פינחס בן הרה"ח ר' בנימין בינוש וזעב"ז ז"ל

אשר הלך לעולמו לאחר שהזדנך ביסורים קשים ומבלם בארבה בטב"ק פו' טמיני לסוד 'בקרובי אקדש' - נוניסן תשע"ז

